

Biodiversiteit in de berm

Cruydt-Hoeck adviseert gemeenten over inheemse bermbeplanting

Het Friese Cruydt-Hoeck houdt zich al jarenlang bezig met het vermeerderen van inheemse en autochtone zaden. De verscheidene mengsels van wildeplantenzaden voor onder andere bloemenweides en groendaken krijgen veel belangstelling. Toch kun je niet overal alles zomaar zaaien, vindt Jojanneke Bijkerk. De omgeving, functie en de geschiedenis van de grond is ook van belang. De gemeente Gemert-Bakel werkt al jaren met veel succes met de kruidenmengsels van Cruydt-Hoeck.

Auteur: Heidi Peters

Martijn de Greef is vakspecialist Groen, Natuur en Landschap bij de gemeente Gemert-Bakel. Hij werkt 23 jaar bij deze gemeente en past vanaf het prille begin inheemse kruidenmengsels toe. 'Destijds had ik contact met Rob Leopold, de grondlegger van Cruydt-Hoeck. Als je die man hoorde praten, dan kocht je sowieso kruidenmengsels, zo bevlogen was hij. Mijn interesse lag altijd al bij natuurlijk groen, waardoor de connectie snel was gelegd. Inmiddels zijn binnen onze gemeente de autochtone kruidenmengsels voor een kruidenrijk grasland een volwaardig aspect van de inrichting van de openbare ruimte. Zo ontstaan er binnen de bebouwde kom kleine natuurterreintjes. Inmiddels hebben we 22 hectare aan kruidenrijk grasland, los van de bermen en bos- en natuurgebieden.'

Op deze terreinen wordt al vele jaren een ecologisch beheer toegepast van een of twee keer per jaar gefaseerd maaien en afvoeren. De Greef vindt de resultaten geweldig, kijkend naar wat er in en rondom deze wadi's en veldjes leeft. 'Als er iets gemakkelijk is toe te passen en goed werkt voor het verhogen van de biodiversiteit, dan zijn het inheemse kruiden.'

Ander onderhoud

De mengsels van Cruydt-Hoeck die De Greef inzet, zijn meestal standaardmengsels. 'De mengsels bevatten veel soorten en zijn breed toepasbaar. Inmiddels weet ik wel welke soorten op onze zandgronden goed aanslaan en welke na verloop van tijd weer verdwijnen. Zo werk ik met drie verschillende mengsels. Heb ik een specifieke vraag voor een groot terrein, dan neem ik contact op met Cruydt-Hoeck en wordt er een speciaalmengsel samengesteld dat op de omgeving is afgestemd. Reacties van omwonenden zijn wisselend. Sommige bewoners vinden het fantastisch en anderen vinden het niks. Maar dat is met traditioneel openbaar groen niet anders. Het scheelt dat wij dit al zo lang doen, dat mensen ook al wel aan het beeld gewend zijn.'

Cruydt-Hoeck geeft verspreid over het land de cursus 'Aanleg en beheer van bloemenweides'. Onder meer in Gemert-Bakel, wat De Greef de kans geeft om cursisten rond te leiden in zijn gemeente en zijn aanpak te tonen en toe te lichten. 'Binnen de bebouwde kom zaaien we de mengsels in voor een sneller en bloemrijker resultaat in de eerste jaren. Vervolgens zorgen

Martijn de Greef

gemeente Gemert-Bakel

we er met het juiste beheer voor dat de vegetatie in stand wordt gehouden en zich ontwikkelt. Naast de voordelen die het toepassen van bloemrijk grasland in het openbaar groen biedt ten aanzien van de biodiversiteit en klimaatadaptatie, biedt deze vorm van extensief groenbeheer ook een oplossing in deze tijd van een tekort aan arbeidskrachten en het streven naar een vergroening van de openbare ruimte, vertelt De Greef.

Inheems versus autochtoon en archeofyten

Jojanneke Bijkerk is samen met Jasper Helmantel sinds 2007 eigenaar van kwekerij Cruydt-Hoeck. De filosofie van Cruydt-Hoeck is dat in elke tuin wat wilde planten zouden moeten staan, om een leefgebied voor insecten te creëren. Bij voorkeur inheemse en autochtone planten. Inheems zijn de planten die vóór het jaar 1500 al in Nederland voorkwamen. 'Daar zitten wel wat archeofyten bij die al voor 1500 bewust of onbewust naar Nederland zijn gehaald. Deze beschouwen we ook als inheems. Denk aan de korenbloem, grote klaproos en de tamme kastanje. Autochtoon zijn de specifieke Nederlandse varianten van planten die ook elders voorkomen, planten die in Nederland zijn verzameld en vermeerderd. Er is ontdekt dat hoe dichterbij de bron je deze planten weer toepast, hoe beter dit is voor de insecten die een relatie met deze planten hebben. Daarom specialiseren we ons in het vermeerderen van autochtoon materiaal. Inheems is niet altijd autochtoon, autochtoon is wel altijd inheems.'

Zadenbank

Cruydt-Hoeck teelt zaden op de kwekerij in Friesland en bij teeltpartners door het hele

Jojanneke Bijkerk

Eigenaar en adviseur kwekerij Cruydt-Hoeck

land. De bronzaden worden opgeslagen in een zadenbank. Er bestaat binnen Europa een vereniging van wildebloemenzadentelers (de E.N.S.P.A.), die gezamenlijk hebben afgesproken niet meer dan vijf generaties van de wilde vorm af te kweken, om ervoor te zorgen dat de wilde eigenschappen behouden blijven. Bijkerk houdt zichzelf vooral bezig met de kwaliteitsbewaking van de zaden, van zowel de eigen partijen als van oogst uit externe teelten. Nadat het zaad in de zadschonerij is geweest, controleert zij de kwaliteit en besluit of de producten worden gebruikt voor verkoop of als zaaizaad binnen het eigen bedrijf. Cruydt-Hoeck heeft de tijd mee; er is momenteel veel belangstelling voor hun product. 'Er is ook veel behoefte aan kennis, merken wij. Daarom geven wij ook cursussen over de aanleg en het beheer van bloemenweides.'

Bermen

'In binnenstedelijke gebieden groeit op de meeste plekken een mix van inheemse en exotische planten. Hier mag je wel afstappen van de toepassing van strikt gebiedseigen soorten wilde planten, vindt Bijkerk. 'Het is niet zo dat wij roepen dat er alleen nog maar inheems en autochtoon geplant en gezaaid moet worden. Maar je moet niet zomaar ergens iets zaaien, zeker in het buitengebied niet. Bermen in ons land zijn vaak de laatste plekken waar nog oorspronkelijke populaties planten voorkomen. Kijk daarom eerst goed wat er van nature al in een gebied groeit, voordat je de vegetatie weghaalt en er zaad uit een ander gebied in terugbrengt. Maar vaak kan de natuur wel wat hulp gebruiken, en dan gebruik je het beste autochtone zaden. Niets doen is ook niet per se goed.'

Geschiedenis van het gebied

Bijkerk adviseert gemeenten die aan de slag willen met kruidenmengsels en bloemenweiden, zich te verdiepen in de geschiedenis van het gebied. De samenstelling van de bodem heeft immers gevolgen voor het resultaat. 'Op veel plaatsen worden op voormalige landbouwgrond woningen gebouwd. Die bodem is vaak niet direct geschikt voor wilde bloemen, onder andere vanwege een vaak zeer hoge voedselrijkdom. Zo'n bodem moet onderzocht en hersteld worden. Ook kan het zijn dat sloten ondieper gemaakt moeten worden om het grondwaterpeil te herstellen. Om een gebied weer levendig te maken, moet je kijken naar het hele systeem.'

De gemeente Gemert-Bakel kon een stukje beekloop herstellen met meer natuurvriendelijke oevers om zo een ecozone te realiseren. Cruydt-Hoeck heeft onderzocht welke mengsels in dit gebied passen en daar goed kunnen groeien met het ecologisch groenbeheer van de gemeente. De bermen en oevers in het gebied zijn ingezaaid met Cruydt-Hoeck speciaalmengsels. De Greef: 'Het was voor de gemeente belangrijk om gebruik te maken van plantmateriaal van regionale herkomst. In het eerste groeiseizoen was al een prachtig resultaat te zien met een grote diversiteit aan insecten.'

'Het is mooi om te zien dat gemeenten die jaren geleden alleen klepelbeheer wilden uitvoeren, nu steeds meer richting ecologisch groenbeheer bewegen,' merkt Bijkerk. 'Er is gelukkig gealarmeerd gereageerd op het in 2017 uitgekomen onderzoek over de gigantische afname van de insectenbiomassa van meer dan 75 procent. Veel mensen in het groen wisten dat allang, maar de rest was daar minder mee bezig. Steeds meer gemeenten willen wel graag omschakelen, maar hebben de kennis nog niet. Wij kunnen helpen door verschillende strategieën voor te leggen. Voor alle gemeenten in Nederland hebben wij een gebiedseigen mengsel ontwikkeld, waarmee zij een begin kunnen maken. Maar het begint natuurlijk met een analyse van de omgeving en de bodem.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!